

Vale van Haspengouw

Het Vereenvoudigd Beheer van Neerhofdieren (VBN) door SLE
is erkend door de Vlaamse overheid

Doel

Instandhouding lokaal ras

Eigenschappen

Herkomst Wordt ook Gele van Haspengouw genoemd waardoor verwarring kan ontstaan met de krielvorm met dezelfde naam. Steunpunt Levend Erfgoed gebruikt Vale van Haspengouw. Het is een boerderijkip die afkomstig zou zijn uit de omgeving van Luik en ook uit de omgeving van Namen waar het 'Hoen van Gembloux' genoemd werd. We spreken dan over het begin van de 20ste eeuw. Een bron uit 1971 beschrijft het ras naast de 'Gele van Haspengouw' ook als 'Gele van Mehaigne'. De Mehaigne is een zijrivier van de Maas in de provincie Namen. Ook hier is er sprake van Hoen van Gemblours. In 1905 wordt er in het mei-nummer van de **Union Avicole** (E. Maréchal) een diepgaande studie gepubliceerd met beschrijving van zowel de haan als de hen. Volgens de auteur stak de gele veerkleur uit boven de vele andere kleuren die in de streek van Namen voorkwamen. De mate waarin dit hoen gekweekt werd, was te zien op de markten van Hannuit, Borgworm en Hoei. Volgens de auteur had het hoen de gestalte van de Minorca, was het levendig en had het een horizontale rug. De leg was goed. De eieren waren groot, wit en glad. De hennen werden zelden broeds. Er waren toen vier kleurslagen: bleekgeel, donkergeel, geel gezoomd op zwarte grond en geel gezoomd op witte grond.

Vale van Haspengouw haan en hen

Ook in 1905 wordt de aandacht gevestigd op de gele kip uit het noorden van de provincie Namen in het *Bulletin du Cercle d'Etude des Agronomes* de l'Etat (A. Moureau).

Algemeen voorkomen

Tamelijk fors enkelkammig leghoen. Zeer levendig met fiere houding. Gestrekte gestalte met tamelijk rechthoekige bouw. De vleugels worden bijna horizontaal gedragen. De vleugeleinden gaan schuil onder goed ontwikkeld zadelbehang. De beenstelling is tamelijk hoog. Hun goed ontwikkelde achterlijf en hun overhellende kam zijn typische kenmerken van de goede legghen. De kleur van het gevederte en de witroze loopbenen zijn kenmerkend voor het ras.

Eigenschappen

- zeer levendig ras
- vliegt ondanks zijn gestalte tamelijk goed
- eieren van 60 tot 65 g
- "zelden broeds" (2012) tot "ze gaan gemakkelijk tot broeden over" (1995)
- als broedster voldoen zij goed, de kuikens worden met zorg groot gebracht (1995)

Uiterlijk haan

- **kam:** enkel, middelmatig groot, recht en rechtop geplaatst. De vijf tot zes kamtanden zijn regelmatig van vorm en niet te diep ingesneden. De kamhiel volgt de schedellijn, raakt die niet en verwijderd zich ervan. Fijn van weefsel en levendig rood
- **kop:** lang en breed, middelmatig groot, goed rond van vorm
- **gezicht:** levendig rood en fijn van weefsel
- **snavel:** sterk, middellang, naar de punt toe gebogen, licht hoornkleurig, wit-roze op de punt
- **kinlellen:** lang, middelmatig groot, goed gerond, fijn van weefsel en levendig rood
- **oorlellen:** wit, afgeronde driehoekige vorm, onderaan iets scherper
- **ogen:** 1995-2012: levendig van uitdrukking, groot, oranje-rood
1971: donkerbruin, lichter gekleurd bij de lichtkleurige variëteiten
- **hals:** middellang, sierlijk gebogen, naar boven toe versmallend
- **romp:** tamelijk rechthoekig, houding opgericht, iets afhellend naar achter. Achterdeel met niet teveel ontwikkelde donspartij
- **rug:** tamelijk lang, breed tussen de schouders, iets naar achter afhellend in een stompe hoek overgaand naar de staart
- **borst:** goed gerond, tamelijk breed, vol, iets naar voor en niet te hoog gedragen
- **vleugels:** lang, goed aangesloten aan het lichaam, de vleugeleinden onder het zadelbehang verborgen
- **staart:** voldoende gespreid onder een hoek van 45-55 graden gedragen, middelmatig bevederd met niet te brede sikkels die gerond eindigen. Staartstuurveren behoorlijk lang en breed, elkaar goed afdekkend
- **benedendijen:** tamelijk kort tot middellang, zichtbaar, zonder sterk op te vallen
- **loopbenen:** middel- tot tamelijk lang, goed uit elkaar geplaatst, glad, fijn geschubd, witroze, soms met grijze vlekjes
- **tenen:** vier, goed gespreid en recht, glad, zelfde kleur als loopbenen (wit-roze)
- **nagels:** goed gebogen, licht hoornkleurig (zelfde als snavel)
- **bevedering:** goed aangesloten aan het lichaam, weinig ontwikkelde donspartij
- **halsbehang:** lang en goed ontwikkeld, reikend tot op de schouders en de rug,

- de hals aan de voorzijde zo ver mogelijk omsluitend
- **zadelbehang**: goed ontwikkeld, lang, vullen de overgang naar de staart goed op

Uiterlijk hen

Behalve de secundaire geslachtsverschillen, dezelfde kenmerken als bij de haan, met uitzondering van:

- **kop**: fijner, iets minder rond
- **hals**: iets korter en slanker dan bij de haan
- **halskraag**: goed ontwikkeld met ronde veren die tot op de schouders reiken
- **kam**: enkel, groot, overhellend naar één zijde
- **rug**: lang; breed tussen de schouders, bijna horizontaal
- **achterlijf**: goed ontwikkeld en diep
- **staart**: lang, tamelijk gespreid, onder een hoek van 40-45 graden gedragen.

Vale van Haspengouw haan en hennen

Kleurslag

Geel (buff) met zwarte staart. In de grote slagpennen volstaat een iets zwarte tekening. Een blauwachtige donskleur is toegestaan.

Gewichten

Jonge haan 2,75 tot 3,00 kg
Jonge hen 2,00 tot 2,50 kg

Overjarige of oude haan 3,50 kg
Overjarige of oude hen 3,00 kg

Te vermijden fouten

Slecht ontwikkelde kam, recht bij de hen, omgevouwen bij de haan; dubbele kam; rood dooraderde oorlellen; plooiën in de oorlellen; iets opgerichte houding bij de hen, grof van bouw, te korte rug, te gesloten staart, te lichte ogen.

Zware fouten

Rode oorlellen, sporen van geel pigment in de snavel, benen en huid; gele, blauwe of bevederde poten; wit in het gevederte, zwarte tikking in het halsbehang, te veel pigmentverlies in staart en vleugels, slappe vleugel, scheve staart, gesloten staart bij de hen, duidelijke schachttekening in de hals.

Status

Zeldzaam.

Geografisch

Vlaanderen. Kwam oorspronkelijk voor in Waals Haspengouw in de streek rond

Namen en Luik. Onder impuls van SLE te vinden in de provincies Limburg en Vlaams-Brabant waar potentiële houders aangetrokken worden door de naam 'Haspengouw' bij het zoeken van een lokaal ras.

Systeem van identificatie - niet-verwijderbare ring

Pluimvee dat gehouden wordt op het eigen erf dient niet identificeerbaar te zijn en bij het verhandelen van dieren van de ene fokker naar de andere moeten de dieren ook niet identificeerbaar zijn. Maar van zodra dieren naar een verzameling (tentoonstelling of verkoopsmarkt, ...) gaan, moeten ze identificeerbaar zijn met een niet-verwijderbare pootring. SLE verdeelt ringen die ook op pluimveetentoonstellingen aanvaard worden (EE-ringen). Daarnaast heeft SLE ringen voor dieren van eigen kweek die bestemd zijn voor huis- tuin- en keukengebruik.

De ringmaat voor de Vale van Haspengouw: 18 mm (haan) en 16 mm (hen).

De wet zegt het volgende: ***“Het verhandelen van pluimvee en hobbypluimvee naar en door ‘hobbyhouders’, al dan niet via de markten, is verboden, met uitzondering van de afwijkingen.”***

De afwijkingen:

1) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van pluimvee en hobby pluimvee, al dan niet via de markten, door een **pluimveehandelaar** toegelaten onder de volgende bijkomende voorwaarden:

De pluimveehandelaar kan enkel pluimvee en hobbypluimvee verhandelen dat afkomstig is van:

- a) een houder van **pluimvee geregistreerd in Sanitel**.
- b) een houder van **hobbypluimvee geregistreerd in Sanitel**, op voorwaarde dat deze al zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van geslacht Columba en pauwen door een erkende dierenarts tegen ND heeft laten **vaccineren**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiters van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd. De aangekochte dieren waren bovendien minstens 15 dagen en maximum 9 maanden voor de aankoop gevaccineerd.
- c) een houder van **hobbypluimvee, die niet in Sanitel geregistreerd is**, op voorwaarde dat:
 - de verhandelde kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen individueel geïdentificeerd zijn met een gesloten **niet-verwijderbare pootring**, verdeeld door een erkende vereniging als bedoeld in het koninklijk besluit van 2 juni 1998 betreffende de zoötechnische en genealogische voorschriften voor de verbetering en de instandhouding van de pluimvee- en konijnenrassen of in het besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor landbouw nuttige huisdieren.
 - deze de verhandelde vogels door een erkende dierenarts tegen ND heeft laten **vaccineren**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de in-

structies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd.

- de aangekochte dieren ten minstens 15 dagen en maximum 9 maanden voor de aankoop gevaccineerd waren.

2) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van hobbypluimvee, al dan niet via de markten, **door een in Sanitel geregistreerde hobbyhouder** toegelaten onder de volgende voorwaarden:

- a) De houder is verplicht om al zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwerg- kwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen door een erkende dierenarts te laten vaccineren tegen ND. Deze vaccinatie gebeurt ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie wordt door de erkende dierenarts geattesteerd.
- b) Voor het verhandelen naar een handelaar, moeten de verhandelde dieren volgens de instructies vermeld onder punt 1.c al tenminste 15 dagen en maximum 9 maanden gevaccineerd zijn.
- c) Voor het verhandelen naar een andere houder van hobbypluimvee, al dan niet in Sanitel geregistreerd, moeten de verhandelde dieren gevaccineerd zijn volgens de instructies vermeld onder punt 1.c.

3) In afwijking van het algemeen verbod, is het verhandelen van hobbypluimvee door **een niet in Sanitel geregistreerde hobbyhouder**, met uitzondering van de verkoop via de markten, toegelaten onder de volgende voorwaarden:

- a) **De houder kan zonder voorwaarden zijn hobbypluimvee direct verhandelen met een andere hobbyhouder.**
- b) De houder kan zijn kippen, kalkoenen, parelhoenders, kwartels (met uitzondering van dwergkwartels), fazanten, patrijzen, loopvogels, duiven van het geslacht Columba en pauwen verhandelen **aan een pluimveehandelaar** op voorwaarde dat:
 - i. deze dieren individueel **geïdentificeerd zijn met een gesloten niet-verwijderbare pootring**, verdeeld door een erkende vereniging als bedoeld in het koninklijk besluit van 2 juni 1998 betreffende de zoö- technische en genealogische voorschriften voor de verbetering en de instandhouding van de pluimvee- en konijnenrassen of in het besluit van de Vlaamse Regering van 19 maart 2010 betreffende de organisatie van de fokkerij van voor landbouw nuttige huisdieren.
 - ii. de verhandelde vogels door een erkende dierenarts tegen ND werden **gevaccineerd**. Deze vaccinatie gebeurde ten minste één keer per jaar met een geregistreerd geïnactiveerd vaccin, met een interval van maximum 12 maand tussen 2 opeenvolgende vaccinaties en volgens de instructies en het entschema vermeld in de bijsluiter van het gebruikte vaccin. De vaccinatie werd door de erkende dierenarts geattesteerd.

Systeem voor registratie van afstamming

Steunpunt Levend Erfgoed vzw gebruikt een eigen softwaresysteem om het Vereenvoudigd Beheer van Neerhofdieren (VBN) te kunnen doen. Het is een eenvoudig systeem dat enkel beoogt te registreren wie welke dieren houdt en hoeveel. Identificatie van de dieren is voor dit systeem niet nodig aangezien

volgende gegevens door de fokker zelf kunnen ingevoerd worden. Iedereen die een account aanmaakt via www.sle.be en mijnSLE kan gratis het programma gebruiken. SLE-lidmaatschap is niet vereist.

In de databank volgende gegevens bijhouden:

- de eigenaar
- het ras
- de kleurslag

Verder kan geantwoord worden op volgende vragen:

- Ik heb een idee van het aantal jonge en volwassen dieren per geslacht
- Ik heb alleen een idee van het aantal dieren per geslacht
- Ik heb alleen een idee van het aantal jonge en volwassen dieren
- Ik moet me beperken tot een globaal aantal dieren

Steunpunt Levend Erfgoed vzw werkt aan een nieuw patrimoniumbeheerprogramma waarin het ook voor neerhofdieren mogelijk zal zijn dieren op individuele basis te registreren en afstammingsgegevens zullen kunnen bijgehouden worden.

Selectie- en fokdoelstellingen

De Vale van Haspengouw is een dubbeldoelras dat eieren legt van 60 tot 65 gram. Het doel van de fokkerij is de instandhouding met behoud van de kenmerken en de nutsdoelen.

De gezondheid van de dieren is van groot belang binnen de stamboekfokkerij. Fokkers worden geadviseerd om enkel dieren in te zetten met een probleemloze gezondheid die een minimum aan diergeneeskundige zorg vereisen en die geen zoötechnische gebreken vertonen.

Bijzondere aandacht gaat naar de soliditeit van het geraamte: geen krom borstbeen, geen kromme benen of tenen, geen X- of O-benen, geen karperrug, geen splitvleugels, kruisbekken... Doordat bij pluimvee meer lijnenteelt voorkomt, is grote aandacht nodig bij het beoordelen van de nakomelingen en kunnen genetische afwijkingen niet gebruikt worden voor de fok.

Van inteelt is sprake als twee dieren met elkaar worden gepaard die familie van elkaar zijn. Bij lijnenteelt wordt hetzelfde gedaan. Het verschil tussen inteelt en lijnenteelt betekent in de praktijk meestal een verschil in gradatie. Bij het toepassen van lijnenteelt is de achterliggende gedachte veelal om daarmee goede eigenschappen te 'verankeren' en zo zekerheid in de vererving te creëren.

Maar lijnenteelt en zeker inteelt geeft een verhoogde kans op het optreden van erfelijke afwijkingen en het optreden van inteeltdepressie (voornamelijk terug te zien in verminderde vruchtbaarheid en vitaliteit). Op populatieniveau is een verkleining van de genetische spreiding (dieren in de populatie worden steeds meer familie van elkaar).

Inteelt en lijnenteelt is af te raden als het om de instandhouding van het ras gaat.